

Handläggare: Ann Gardeström
Telefon: 08-50825411

Till socialtjänst- och
arbetsmarknadsnämnden

Revidering av riktlinjer för handläggning av ärenden rörande vårdnad, boende, umgänge och namn

1 bilaga

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden godkänner för egen del föreslagna ändringar av riktlinjer för handläggning av ärenden rörande vårdnad, boende, umgänge och namn.
2. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden föreslår att kommunstyrelsen beslutar anta förslaget att gälla för socialtjänsten i Stockholms stad.

Dag Helin

Fredrik Jurdell

Sammanfattning

De gällande riktlinjerna för handläggning av ärenden enligt Föräldrabalken (FB) är från 2003 och det har sedan dess skett lagändringar som har gjort det nödvändigt med en revidering av riktlinjerna. 1 juli 2006 infördes förändringar av FB (prop. 2005/06:99) i syfte att göra barnperspektivet tydligare i frågor om vårdnad, boende och umgänge, främst inom nedan angivna områden:

- Socialnämnden har möjlighet att väcka talan i frågor om vårdnad, boende och umgänge
- Betydelsen av risken för att barnet far illa lyfts fram i lagen

- Socialnämnden skall, om det är lämpligt, höra barnet innan man lämnar upplysningar till domstolen
- Särskilt avseende bör fästas vid föräldrarnas förmåga att samarbeta i frågor som rör barnet
- Umgänge kan ske genom brev eller telefon
- En vårdnadsutredning bör innehålla en rekommendation till beslut
- Sekretessen mellan olika socialnämnder kan brytas för vårdnadsutredningar
- Domstolen bör verka för samförståndslösningar och kan besluta om medling
- Verkställigheten flyttas från förvaltningsdomstol till allmän domstol
- Verkställighet bör vägras om den är oförenlig med barnets bästa

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningens stab i samarbete med juridiska avdelningen vid stadsledningskontoret samt arbetsgrupper från stadsdelsförvaltningarna.

Översikt av föreslagna förändringar

Samtal med barn

I utredningar av vårdnad, boende och umgänge ska grundprinciperna i BBIC (Barn Behov i Centrum) tillämpas och tillämpliga delar av utredningssystemet ska användas. Det står nu uttryckt i lagtexten att socialnämnden ska ha samtal med barnet om det är lämpligt även när det gäller att lämna upplysningar till domstolen. Om man har bedömt att det inte är lämpligt ska skälen för detta redovisas. Om föräldrar motsätter sig samtal med barn ska utredaren göra en bedömning utifrån barnets ålder och mognad, i kombination med vad frågan gäller och vad frågan och konsekvensen av beslutet har för betydelse för barnet. Det kan i vissa skäl alltså vara motiverat att ha ett samtal med ett barn även om en vårdnadshavare motsätter sig detta.

Bedömning av risken för att barnet far illa

Lagstiftningens ordalydelse är skärpt vad gäller barnets bästa, nu sägs det att barnets bästa ska vara *avgörande* för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge. Risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort, hålls kvar eller på annat sätt far illa går före barnets behov av en god kontakt med båda föräldrarna. I riktlinjerna är det inlagt ett nytt kapitel som handlar om våld i nära relationer där det är tydliggjort att det särskilt måste uppmärksammas om det har förekommit våld i relationen mellan

föräldrarna. Länsstyrelsen har i en tillsyn av kvinnofridsarbetet som offentliggjordes 2009-03-17 påpekat behovet av tydligare riktlinjer avseende skyldigheten ställa frågor till både barn och föräldrar om våld i samband med snabbupplysning, samarbetsamtal och utredning. Det är inte socialtjänstens uppgift att avgöra om det faktiskt har förekommit våld och det krävs inte att någon är dömd eller åtalad men barnets skyddsbehov måste bli klarlagda. Om en vårdnadshavare har utövat våld eller hotat om våld är det en varningssignal om att det kan finnas ett skyddsbehov för barnet eller för barnets andra vårdandshavare, syskon eller andra anhöriga. Båda vårdnadshavarna och barnet bör få komma till tals var för sig.

Vilken stadsdelsnämnd har ansvaret

Det står nu inskrivet i riktlinjerna att den stadsdelsnämnd där barnet är folkbokfört har huvudansvaret för att ha samtal med parterna och med barnet när det gäller upplysning eller yttranden, även när tingsrätten begär yttranden från båda. Föräldrarna måste ge sitt tillstånd till att sekretessen bryts. Båda stadsdelsnämnderna lämnar registerutdrag var för sig till domstolen. Om någon av föräldrarna (och därmed vanligtvis barnet) har skyddade personuppgifter ska den stadsdelsnämnd där den andra föräldern bor lämna upplysningar och utreda frågor om vårdnad, boende och umgänge. Stor försiktighet avseende vad man dokumenterar måste gälla i dessa fall eftersom alla handlingar kan komma att begäras ut av den andra parten, både i den pågående processen men också i framtiden. En sekretessprövning skall göras vid varje tillfälle någon begär ut handlingar och kan alltså inte göras en gång för alla.

Umgänge

Det har införts en möjlighet att besluta om umgänge genom brev eller telefon om det av något skäl inte är möjligt att barnet träffar umgängesföräldern, men regeln är inte avsedd att begränsa umgänget utan som en hjälp i fall där kontakt annars inte alls kommer till stånd.

Samarbetsamtal

I avsnittet om samarbetsamtal understryks det att dessa samtal är frivilliga och att det vid behov ska erbjudas enskilt om någon av parterna begär det. Om det har förekommit våld i relationen bör stor försiktighet iaktas och gemensamma samtal föras endast om båda parter uttryckligen vill det.

Utredning av vårdnad, boende och umgänge

Även i detta kapitel har ett avsnitt om våld och skyddsbehovet lagts till enligt den förändrade lagtexten i 6 kap 2a§ FB. Det är viktigt att utredaren tar ställning till

om det finns ett skyddsbehov för barnet och om det skall vara ett umgänge med den (tidigare) våldsutövande föräldern överhuvudtaget. Om barnet och modern har skyddade personuppgifter pga. att den andre föräldern har utövat våld bör skyddsbehovet gå före barnets behov av kontakt med umgängesföräldern och utredaren bör rekommendera att inget umgänge alls kan ske om inte umgängesföräldern på ett trovärdigt sätt kan visa att risken för våld eller hot inte längre föreligger. Det är orimligt att kräva att ett barn ska ta ansvar för att hemlighålla uppgifter för en förälder om sin vardag eller om den andra föräldern. Utredningen ska innehålla en rekommendation till beslut med motivering och konsekvensbeskrivning.

Ändring och överflyttning av vårdnad

Här beskrivs de förändringar som införts, framförallt när det gäller att säkerställa att ensamkommande flyktingbarn får sitt behov av vårdnadshavare tillgodosedd, men även andra fall då vårdnadshavaren varaktigt är förhindrad att utöva vårdnaden.

Verkställighet

Om ett beslut eller avtal (som är godkänt av socialnämnd) inte efterföljs kan en vårdnadshavare begära verkställighet hos den tingsrätt där barnet är folkbokfört. Domstolen kan förordna om medling och kan också besluta att vägra verkställighet om det är oförenligt med barnets bästa. Barnet ska själv, utifrån ålder och mognad, tillfrågas och domstolen ska inte kunna besluta om verkställighet mot barnets uttryckliga vilja.

Genomförande

Förvaltningen kommer, under förutsättning att SAN och KS antar föreliggande riktlinjer, att genomföra utbildningar till stadens samtliga familjerättshandläggare med start under höstterminen 2009 för att implementera de förändringar som föreslås.

Bilagor: Förslag till reviderade riktlinjer för handläggning av ärenden rörande vårdnad, boende, umgänge och namn.